

**Tulkitsevan katseen alla:
Albert Edelfeltin ja Elli Jäppisen
kohtaaminen Ruokolahdella 1887**

Juha Iso-Aho

Nina Luostarinen

Pekka Vartiainen

HUMAK[®]

Sisällys

Tulkitsevan katseen alla:

Albert Edelfeltin ja Elli Jäppisen kohtaaminen Ruokolahdella 1887	3
Edelfeltin taide tunteiden, kokemusten ja tapahtumien peilinä	5
Edelfelt vierailee Ruokolahdella – totta ja kuvitelmaa	6
Faktaa vai fiktiota?	9
Tarina ja tulkinta	10
Haapsiin Elli – tarinasta laulu	12
Laulun dramaturgia	14
Menneisyyden läsnäolo	14
Lähteet	16
Liite	18

ISBN 978-952-456-464-9 (verkko)
ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 180
© Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2024, Helsinki

Taitto: Emilia Reponen

HUMAK^H

Kansikuva: Kansallisgalleria, Albert Edelfelt
Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä, 1887
Kuva: Kansallisgalleria / Hannu Pakarinen

Tulkitsevan katseen alla:

Albert Edelfeltin ja Elli Jäppisen

kohtaaminen Ruokolahdella 1887

Juha Iso-Aho, Nina Luostarinen & Pekka Vartiainen

Rural Explorer oli Humanistisen ammattikorkeakoulun yhdessä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa vuosina 2017–2020 Kaakkois-Suomessa toteuttama hanke, jossa tuotettiin vähemmän tunnettuihin, mutta kuitenkin eri tavoin mielenkiintoisiin paikkoihin liitettyä tarina-aineistoa. (Rural Explorer, n.d.) Hankkeen tuottamia tarinoita haluttiin tarjota ensisijaisesti maaseudun matkailuyritysten käyttöön, mutta samalla pyrkimyksenä oli nostaa alueen asukkaiden tietoisuutta omasta historiastaan. Tarinat julkaistiin ensin yksi kerrallaan hankkeen uutiskirjeessä ja Facebook-sivulla sekä lopulta *Tarinajoki*-nimisenä kirjana (Vartiainen, Iso-Aho & Nuutinen, 2020). Alueen matkailun yritystoiminnan tueksi hankkeessa julkaistiin myös hyödyntämis- ja aktivointiopas yrittäjille (Iso-Aho, Nuutinen & Vartiainen, 2020).

Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat käsittävä Kaakkois-Suomi on itäisen raja-alueen ja runsaiden vesistöjen muodostamaa, kulttuurihistorialtaan rikasta seutua. Se on kautta historiansa ollut harvaan asuttua ja useiden sotien ja rajanvetojen runtelemaa aluetta. Alueella on tästä syystä säilynyt vain niukasti vanhaa aineellista kulttuuriperintöä, kuten rakennuksia tai muistomerkkejä. Vaikka värikäs historia on synnyttänyt runsaasti tarinoita, monet niiden kiinnostavista tapahtumapaikoista ovat ulkoisesti vaatimattomia tai vaikeasti saavutettavissa. Näistä syistä monien alueen asukkaiden suhde omaan historiaan on ollut vähättelevä eivätkä myöskään paikalliset matkailuyritykset ole aktiivisesti nostaneet esiin oman toiminta-alueensa tarinoita.

Paikoilla ja paikkoihin liittyvällä historialla on kuitenkin aina merkitystä. Paikat ovat maisemantutkija Petteri Raivion mukaan kuin pergamentteja, joiden pinnalta on kerta toisensa jälkeen pyyhitty vanha kirjoitus uuden tieltä. Menneisyyden merkit eivät aina ole kokonaan hävinneet, vaan niitä voidaan havaita siellä täällä. Vanhaa kirjoitusta ymmärtävä asiantuntija voi rekonstruoida jäljelle jääneistä merkeistä kokonaisia sanoja ja lauseita, menneisyyden maisemia tai niiden osia. (Raivio, 1997, s. 203.) Rural Explorer -hankkeessa haluttiin tarjota välineitä, ideoita ja inspiraatiota paikkoihin liittyvän historian näkyväksi tekemiseen tarinankerronnan keinoin.

Rural Explorerissa kiinnitettiin erityistä huomiota paitsi tarinoiden paikkakytkentään, myös niiden elämyksellisyyteen. Hankkeen tarinoissa on lähes poikkeuksetta näkökulma, jossa henkilö joko kokee tarinan tapahtumat sen keskushenkilönä tai on todistamassa tapahtumaa sen ollessa käynnissä. Tämä poikkeaa tavallisimmasta perinnetarinoiden peruskaavasta, jossa usein muistellaan tai kerrataan joskus kuultuja tapahtumia ajallisen välimatkan takaa.

Albert Edelfelt, Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä (1887). Kuva: Kansallisgalleria / Hannu Pakarinen.
<https://www.kansallisgalleria.fi/fi/object/625138>.

Tapahtumat, joista on paljon historiallista dokumentaatiota, asettuivat Rural Explorerissa osaksi tarinallista kehystä. Hankkeessa kerättyihin ja muokattuihin tarinoihin on ladattu jotakin todellisuuden ja mielikuvituksen, nykyhetken ja menneisyyden välissä olevaa katoavaa kokemusta. Tarinat ovat lähellä sitä, minkä me tulkitsemme todellisuudeksi ja ehkä myös yhtä kaukana siitä, minkä todellisuus antaa meille tulkittavaksi. Tarinat voivat viedä meidät oivalluksen, rivien välistä siilautuvan ymmärryksen lyhyeen ja kohta jo katoavaan hetkeen. Tarinoiden ja tarinoinnin merkityksestä kirjoittanut Juhana Torkki puhuu "tarinoiden vallasta", millä hän viittaa ihmisten ikiaikaiseen tarpeeseen määrittää omaa olemistaan ja ihmisten keskinäistä yhteenkuuluvuutta tarinoiden avulla. Ihminen on, kuten Torkki määrittää saksalaisen etnologin Kurt Rankeen viitaten, "homo narrans", kertova ihminen. (Torkki, 2014.)

Edelfeltin taide tunteiden, kokemusten ja tapahtumien peilinä

Tarinallinen versio Albert Edelfeltin (1854-1905) vierailusta Ruokolahdella kesällä 1887 on säilynyt meille parhaiten maalauksena, jota pidetään tyyppiesimerkkinä suomalaisten kulta-ajan taiteilijoiden kiinnostuksesta kansanomaisiin aiheisiin. Edelfeltin teos *Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä* (1887) ilmentää siinä kuvattuja hahmoja myöten taiteilijan pyrkimystä naturalistiseen ilmaisuun.

Esteettisen ja muotokriittisen ilmaisun ohella maalaus houkuttelee myös katsojia eläytymään kuvattujen ihmisten elämään; luomaan kuvitelman, illuusion kuvan ulkopuolisesta maailmasta. Realistisen taiteen totuus löytyy arkielämästä, sellaisena kuin se näyttäytyy meille kaikille, tai heille, jotka ovat valmiita katsomaan todellisuutta silmästä silmään.

Vaikka *Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä* sai lopullisen muotonsa tehdyn vierailun jälkeen Haikossa, sen pohjana toimivat taiteilijan lukuisat itäisessä Suomessa laatimat luonnokset sekä kohtaamiset paikallisten ihmisten kanssa. Erilaisten, erityisesti vanhempien naistyyppien luonteet olivat niitä, joihin taiteilija halusi kiinnittää nyt erityistä huomiota. Akseli Gallén-Kallelan *Akka ja kissa* (1886) oli nähty Pariisin Salongissa vain vuotta aiemmin. Samankaltaiseen, tosin rujoudeltaan hieman lievempään esitystyylisiin pyrki Gallén-Kallelaa ihaileva Edelfelt myös omassaan. (Kallio – Sivé, 2004, s.115.)

Edelfeltin tuotanto sijoittuu uusromantiikan, karelianismin ja suomalaisen jugendin synnyn taitekohtaan. 1800-luvun lopulla realismin ja naturalismin sosiaalisiin ja yhteiskuntapolitiittisiin ohjelmiin lomittui yhä vahvemmin pyrkimys tavoitella paitsi tavallisen kansan luonteenomaisia piirteitä myös hetkellisuuden ja kokemuksellisuuden ilmaisua. Impressionismi kehittyi tilanteesta, jossa ranskalaisten salonkien esteettisen pysähtyneisyyden ja juhlallisuuden tilalle kaivattiin uutta suhdetta ympäröivän todellisuuden kuvaamiseen. Vaikutelmilla, tunnelmalla, taiteen tekijän subjektiivisella katseella oli aiheen ylittävä rooli. Käynnistyi hidas siirtymä kohti myöhemmän symbolismin ja vuosisadan vaihteen sisäisen maailman tavoittamista.

Edelfeltin kohdalla tunteiden ilmaisu alkoi 1870-luvun lopulla esittää yhä tärkeämpää osaa. *Kuningatar Blanka* (1877) oli aikanaan suuren suosion saanut kuvaus äidnrakkaudesta ja ilosta. *Kaarle-herttua herjaa Klaus Flemingin ruumista* (1878) viestii historiallisen tapahtuman ohella vihaa ja nöyryytystä, ja pelon tunteet välittyvät *Poltetun kylän* (1879) piilottelevien ihmisten olemuksesta. Arkinen, koruton ja melkein pä hillityn pateettinen maalaus *Lapsen ruumiissaatto* (1879), ilmentää surua, jossa on vaikutteita psykologisesta realismista. (Reitala, 2020). Vaikka tunnetila saattoi olla yhteinen, ulkoiisiin tapahtumiin kukin maalaukseen kuvattu hahmo reagoi omalla tavallaan.

Tunteet, kokemuksellisuus ja tapahtumallisuus toimivat Edelfeltin taiteen ohjaavina elementteinä. Niiden muotokielestä voidaan löytää tarinankerronnan kannalta keskeiset tekijät, tapahtumasarjaa koossa pitävät rakenteet juonta ja kerrontaa myöten. *Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä* -maalauksen etualalla oleva naisten ryhmä on tavoitettu hetkessä ja pysäytetty liikkeessä. Yksi ryhmän naisista kertoo jotakin toisille, tämän sanoja seuraa katseellaan "vanha eukko", joka "petolinnun kynsineen" (Kallio – Sivé, 2004) – kuten Edelfeltin eräs kollega tälle naishahmoa kuvasi – tuo kuvaan jännitettä, jopa hieman uhkaavuutta. Kolmas kuuntelee epäilevin ilmein ja neljäs vaipuneena omiin ajatuksiinsa. Taustalla seurustelee keskenään joukko huivipäisiä naisia, mutta katsojan mielenkiinto on etualalle sijoitettujen neljän naisen ryhmässä. Mitä he kertovat toisilleen? Mitä he ajattelevat toisistaan?

Edelfeltin maalaus ei välittömästi saavuttanut suurta huomiota. Sanomalehti *Uusi Suometar* toki kiitelteli taiteilijan totuudenmukaista kuvaa suomalaisesta rahvaasta. Mutta myös paheksuvia kannanottoja esitettiin. Työtä pidettiin suomalaisen kansansielun irvikuvana ja katsottiin, että Edelfelt ei tuntenut kuvattaviaan kohtaan kovinkaan suurta myötätuntoa. (Supinen 1980, s. 21.) Esitettiin myös epäilyjä siitä, että Edelfelt ei lopulta kuitenkaan ollut tarpeeksi kansallinen, jotta kansa voisi tuntea hänet omakseen. (Konttinen, 2003.)

Taiteilijan omassa kehityksessä Ruokolahti-maalaus oli kuitenkin tärkeä vedenjakaja hänen pyrkimyksissään kuvata omaa aikaa, oman ajan ihmisiä arkisissa touhuissaan sekä sisä- että ulkotiloissa. (Kallio – Sivé 2004, s. 95–117.) Ehkä siinä oli jo näkyvissä se tutkijoiden Edelfeltin tuotantoon myöhemmin liittämä määre "henkistynyt naturalismi" (Valkonen & Valkonen, 1986, s.11.), jonka huipentumana voidaan pitää Edelfeltin maalausta *Kristus ja Matalena* (1890). Karjalaan suuntautuneiden matkojen aikana Edelfelt toi myös julki näkemyksiään siitä, että taiteen tulisi olla kansallista ja vain kuulumalla kansaansa taiteilija voi kuulua maailmaan. Näiden Edelfeltin ajatusten taustalta kuultaa monien ajan kulttuurifennomaanien huoli kotoisen taiteen ja taiteilijoiden liiallisesta innosta seurata kansainvälisiä taidevirtauksia. (Valkonen & Valkonen, 1986, s. 11.)

Edelfelt vierailee Ruokolahdella – totta ja kuvitelmaa

Edelfelt oli tehnyt vierailuja itäiseen Suomeen jo 1870-luvun lopulla. Matkalla hänellä oli seuranaan opettajansa ja taiteilijakollegansa Adolf von Becker. Kesän 1877 aikana taiteilijat vierailivat lähinnä

Vuoksenlaakson seuduilla ja laativat muutaman viikon aikana joukon maisema- ja henkilökuvia. Jääskessä Edelfelt laati piirrossarjan karjalaisista talonpoikaistyypeistä. 23-vuotiaan taiteilijan kohteiksi valikoituivat usein vanhemmat ihmiset, joiden kasvoilta saattoi piirtyä esiin elämän ja työn jäljet. Piirrosten on sanottu myös kuvastavan karelianismiin liitettävää, arvostavaa ja harrasta suhtautumista suomalaisen kansan ihanteisiin, luonteen sitkeyteen, voimaan ja tasapainoon. (Supinen, 1980, s. 19; Reitala, 2022.) Monissa kohdin Edelfeltin työt antavat näkemyksellistä ja taiteellista pohjaa sille innostukselle, jonka vallassa suomalaiset taiteilijat myöhemmin 1890-luvulla suuntaavat katseensa Karjalaan. Akseli Gallén-Kallelan naturalistiset kansankuvaukset saivat nekin inspiraationsa Edelfeltin hahmottelemista karjalaistyypeistä. (Supinen, 1980, s. 19.)

Kymmenisen vuotta myöhemmin Edelfelt suunnitteli tekevänsä matkan Runebergin runoelman innoittamana Saarijärvelle. Tätä varten hän oli saanut valtiolta tilaustyön. Suomalaiseen mielenmaisemaan oli tarkoitus perehtyä yhdessä Akseli Gallén-Kallelan kanssa, mutta matka peruuntui jälkimmäisen muiden kiireiden takia. (Ruokonen, 2017.) Keski-Suomen sijasta Edelfelt suuntasi sisarustensa ja äitinsä kanssa Karjalaan, nyt aiemmin tehtyä retkeä laajemman matkaohjelman puitteissa. Saimaalla laatimiaan maisema-aiheita Edelfelt saattoi myöhemmin hyödyntää myös töissään, joissa kuvattiin suomalaista järvimaisemaa Runebergin Vänrikki Stoolin tarinoiden kuvituksessa. Gallén-Kallelan kanssa peruuntuneen matkan Edelfelt teki myöhemmin Imatralla talvella 1893. (Ruokonen, 2017.)

Lappeenrannasta Edelfelt matkusti seurueineen heinäkuussa 1887 Saimaan ja Vuoksenniskan kautta Imatralla, edelleen vielä Savonlinnaan ja Punkaharjulle. Käänteentekeväksi kohtaamiseksi muodostui pysähtyminen Ruokolahdella, jossa hän tapasi Immolan kylässä asuvan kansanparantajan Elli Jäppisen. Edelfelt sai kutsun Jäppisen kotiin, Jäppilään, missä hän asui seuraavat kaksi viikkoa. (Ruokonen, 2017.)

Elli Jäppinen (1844-1929) oli 44-vuotiaana jo alueella sangen kuuluisa parantaja ja itseoppinut hieroja, joka oli hankkinut taitonsa hoitaessaan reumatismia vammauttamaa miestänsä. Talvisin hän kiersi lähiseudulla ja Viipurissa, mutta oli tehnyt myös pitempiä hierontamatkoja Helsinkiin, Pietariin ja Moskovaan asti. Edelfelt piirsi ja teki luonnoksia Ellistä ja tämän perheestä, kahdesta jo aikuisesta pojasta, heidän arkisista askareistaan ja toimistaan. Elli, jota Edelfelt kuvailee (Supinen 1980, s. 20.) ”kookkaaksi ja kulmikkaaksi naiseksi, jolla oli voimakkaat kädet ja pitkät, kauniit sormet sekä älykäs katse”, nähdään näissä piirroksissa usein lieden ääressä, pukeutuneena perinteiseen asuun, johon kuului selkään asti laskeutuva pitkä hunttu.

Edelfeltin ja Jäppisen kohtaamisesta ovat jääneet jälkipolville vain taiteilijan laatimat piirrokset ja luonnokset. Niissä Elli poseeraa kansanpuvussa (Odopus) tai seisoo kahvia keittäen lieden ääressä (Elli Jäppinen lieden ääressä, 1887). Muutamia kasvatutkielmiin taiteilija on ikuistanut Ellin, ”Ruokolahden eukon”, terävät piirteet ja syvältä katsovat silmät.

Albert Edelfelt, Elli Jäppinen liedен ääressä, harjoitelma (1887). Kuva: Kansallisgalleria.
<https://www.kansallisgalleria.fi/fi/object/409765>

Historiaan jääneet dokumentit kertovat, että Edelfelt asui Jäppisen kotona muutaman viikon heinäkuussa 1887. Mitä heidän välillään tapahtui, mitä sanottiin, mistä puhuttiin – sitä me emme tiedä. Tässä toden ja kuvitelman yhdistymisestä muodostui lopulta Rural Explorer -hankkeessa laadittu kertomus *Nainen katsoo syrjäsilmin vieraan touhuja* (Elli ja Albert). Syntyi kuvitteellinen ja sanataiteellinen tulkinta historiallisesta tapahtumasta.

Faktaa vai fiktiota?

Keskustelua tietopohjaisen tekstin, faktan ja fiktion sekoittumisesta, tai tietoisesta sekoittamisesta, on käyty paljon, usein sangen kiivaastikin. Yleensä kiistaa on herättänyt kaunokirjallisuuden tapa käyttää alkuperäistä lähdettä. Kirjailija on joko ottanut kaunokirjalliseen teokseensa liikaa suoraa aineistoa, vääristellyt sitä tai saanut ansaitsematonta hyötyä toisen aiemmin tekemästä työpanoksesta. Tällöin on puhuttu plagioinnista, jopa aineiston varastamisesta. Yhteistä näille tapauksille on ollut kirjailijan piittaamattomuus lähdesuojasta, alkuperäisen lähteen nimeämättä jättäminen tai aiemmin tehdyn työn vääristely. (Nyqvist, 2020, s. 51-52.)

Tieto- ja kaunokirjallisuudella on toki myös monia yhtymäkohtia, jolloin selkeän eron tekeminen näiden välille on joskus hankalaa. Molemmat hyödyntävät lähdeaineistoa ja aiemmin kirjoitettua kirjallisuutta. Jälkimmäinen viittaa fiktion kohdalla tekstin intertekstuaalisuuteen, tekstien välisiin viittaussuhteisiin. Sen mukaan kirjallisuus syntyy kirjallisuudesta, kirjoittaja liittyy omalla työllään osaksi kirjallisuuden muoto- ja sisältöhistoriaa, kirjallisten koodien ja konventioiden verkostoa (Hosiaisloma, 2003, s. 357-358.), jonka merkitystä ei aina suinkaan tuoda näkyväksi. Tietokirjallisuuden kohdalla lähteiden näkyvä merkitseminen kuuluu lajityypin sääntöihin ja siitä poikkeamiseen suhtaudutaan kielteisesti. Tekstienvälisyys on tietokirjallisuudessa näkyvää ja keskeinen osa tieteellisen kirjoittamisen etiikkaa.

Merkitsevimpänä erona tieto- ja kaunokirjallisuuden välillä on pidetty esitystapaa, niissä käytettyjä kerronnallisia keinoja. Kun tietokirjallisuudessa harvemmin pyritään viemään lukijaa kohdehenkilön ajatuksiin, kaunokirjallisuudessa tämänkaltaisella eläytyvällä esityksellä on luonnollinen asema. Historian kirjoittamisessa myös eläytyvällä esityksellä, tunnelmien luomisessa, tapahtumien selostamisessa ja henkilökuvien rakentamisessa on kuitenkin ollut aina oma sijansa, mikä on vain vahvistunut 1900-luvun lopulle tultaessa. Tänäpä puhutaankin omana lajinaan luovasta tietokirjallisuudesta (engl. creative non-fiction), jossa tietoaaines yhdistyy fiktiosta tuttuihin kerrontateknikoihin. (Nyqvist 2020, s. 54.)

Luovassa tai kertovassa tietokirjallisuudessa kaunokirjallisuudesta tutuilla kerrontakeinoilla – juonen houkuttelevuus, elävä ja syvä henkilökuvaus – saadaan herätettyä lukijan mielenkiinto aiheeseen. Mahdollista on jopa tiedollisten aukkojen täyttäminen kuvitteellisella aineistolla, mikä saattaa toisaalta hämärtää lukijan käsitystä siitä, mikä on totta ja mikä keksittyä. Englantilainen tutkija ja kirjailija Anna Faherty on korostanut kerronnallisten keinojen hyödyntämistä esimerkiksi museoiden toiminnassa. Hyvin kerrottu tarina menneisyydestä yhdistää ihmisiä ja tekee museoista kiinnostavia. (Nyqvist 2020, s. 55.)

Rural Explorer -hankkeeseen laaditut tarinakokonaisuudet voidaan siten liittää osaksi laajempaa kauno- ja tietokirjallisuuden lajityyppien hybridisoitumista, toisiinsa lähentymistä ja sekoittumista. Hankkeen näkökulmasta päähuomio Edelfeltin ja Jäppisen tarinassa on kuitenkin siinä, miten kaunokirjallisuuden käyttämiä kerronnallisia keinoja ja tietopohjaista aineistoa sovelletaan matkailukohteiden hyödyntämiseen tuotteistamistarkoituksessa.

Tarina ja tulkinta

Kertomuksen Nainen katsoo *syrjäsilmin* vieraan *touhuja* (Elli ja Albert) (EA) tapahtumapaikkana on Elli Jäppisen asunto. Tarina sijoittuu kesään 1887, jolloin Edelfelt asui Jäppisen kotona. Tapahtumat on keskitetty kahteen henkilöön, joiden suhdetta tarkastellaan Ellin näkökulmasta. Juonellisesti edetään huomioista, joita Elli tekee miehestä, takaumaan Ellin menneisyyteen, jota seuraa tieto siitä, mitä Albert aikoo tehdä vierailunsa aikana. Tämän jälkeen seuraa toiminnallinen siirtymä saunaan, jossa Elli antaa Albertille hierontaa. Sitten ollaan huoneessa, jossa Elli seisoo Albertin mallina. Tarina päättyy Ellin katsellessa Albertin hänestä laatimaa luonnosta.

Lyhytkertomus rakentuu kuudesta kappaleesta. Tilannekuvaa seuraa siirtymä henkilöiden taustoihin, jonka jälkeen palataan takaisin alkutilaan ja kerrotaan syy Albertin vierailuun. Tämän jälkeen ollaan saunassa, sitten tuvassa, jossa Elli on Albertin mallina. Viimeinen kappale vie meidät tulevaan ja tehdään viittaus myöhemmin valmistuneeseen maalaukseen Ruokolahden eukoista.

Ulkoisia tapahtumapaikkoja ovat Ellin asunto ja sauna. Kertomuksessa tapahtumat siilautuvat Ellin tekemien huomioiden kautta. Kerronta keskittyy Elliin, joka tutkailee Albertin ulkonaista habitusta, tämän käyttäytymistä, toimintaa. Vaikka kertomuksessa esiintyy paikkamääreitä (Moskova, Pietari, Ruokolahden kirkonmäki) ne ovat alisteisia kertomuksen tapahtumapaikalle.

Kuvattujen tapahtumien ja kerronnan etualalla ovat Ellin tunteet ja aistit tämän seuratessa katseellaan miestä. Voidaan puhua myös kokemuksellisesta kertomuksesta, millä viitataan Monica Fludernikin teoksessaan *Towards a 'Natural' Narratology* (1996) esittämiin näkemyksiin kertomuksen lukijoissa herättämistä tunteista tai tuntemuksista. Sen mukaan kokemuksellisen kertomuksen ydinominaisuus liittyy inhimillisen mittakaavan saavuttamiseen. (Ks. Mäkelä & Karttunen, 2020, s. 277-278.) Kertomus viedään kerrontaan liitetyin keinoin lähelle lukijan kokemusmaailmaa, jolloin siitä tulee ”luonnollista” ja tunnistettavaa.

Kertomus Ellistä ja Albertista nostaa etualalle tarinassa esiintyvän kokijan (Ellin) tuntemukset, jotka välittyvät lukijalle sellaisenaan. Kertomuksen keskiössä on asioita mielessään kokeva yksilö. Kerronnassa hyödynnetty Ellin mieleen kaivautuva eläytymisesitys herättää lukijassa ”luonnollisen” tunteen mahdollisuudesta eläytyä siihen, mitä tarinassa parhaillaan tapahtuu, mitä Elli kokee. Lukija on ikään kuin yhtä Ellin kanssa, empatia on läsnäolevaa.

Katse, katseen kohteena oleminen, katsominen ovat tämän pienoiskertomuksen motiiveja, joilla on keskeinen osuus kokonaisuuden rakentumisessa. Alussa Elli silmäilee vierastaan, tämän ulkoista olemusta, jolloin lukijalle piirtyy myös kuva Albertista. Kaikki kuitenkin nähdään Ellin silmin, jolloin katseen subjektiivisuus on läsnä. Elli katselee Albertia katselemassa ikkunasta avautuvaa maisemaa. Aistit ovat läsnä, kun Elli tuntee Albertin tuoksun. Kertomus ikään kuin avautuu tämän henkilön "sisälle" kirjoitetun kokemuksen kautta.

Nainen katselee syrjäsilmin vieraan touhuja. Tämä kulkee pienin, töpöttävin askelin huonetta mittaillen. Pysähtyy katselemaan ikkunasta avautuvaa maisemaa. Mitäpä siellä, nainen miettii, peltoja, metsää, muutama kana. Vieras tokaisee jotakin huonolla suomellaan. Hyvältähän tuo tuoksuu, nainen ajattelee, suurelta maailmalta. (EA)

Ellin katseen ja ajatusten kautta käy selväksi, miksi Albert on saapunut tämän vieraaksi. Albertin kerrotaan hakevan "uusia kasvoja". Tätä Elli ei aivan miehen puheesta ymmärrä, mutta siirtää silmänsä miehen sormista tämän viiksiin. Kohtauksessa molempien suut kääntyvät hymyyn.

Nuoren miehen puheesta on vaikea ottaa tolkkua. Näyttää käsillään sen mitä ei saa muutoin vietyä perille. Venyttää sormillaan viiksien alta pilkistävää suutaan. Naurattaa tuo heitä molempia. (EA)

Saunassa katseen tilalle tulevat muut aistit, ihon kosketukset ja mielihyvää ilmaisevat äänet.

Elli kyntää sormillaan vieraansa selkää, painaa rystysensä vaaleaan ihoon, pyörittelee ahavoitu-neilla sormenpäillään lapaluiden kärkiin jämähtäneitä paukamia. Vieras päästelee mielihyvystä kielivää ähkinää, maiskuttelee huuliaan ja sopertaa. (EA)

Kun Elli "kyntää sormillaan vieraansa selkää", intiimi kohtaaminen saa agraarisia sävyjä. Elli ja Albert kohtaavat kerronnallisessa tilassa, joka määräytyy ulkopuolisen kertojan kautta. Kertojan asemoinnin merkitys konkretisoituu, kun Albert myöhemmin piirtää kuvaa Ellistä. Vaikka Elli on Albertin katseen kohteena, kerronta, tai tarinan yläpuolella oleva kertoja vie lukijan Elliin, joka katsoo itseään Albertin katsoessa häntä.

Elli siinä seisoo hetken aikaa, ihan paikallaan. Katselee kattohirsiä. Heiluttelee hitaasti käsiään, eikä oikein tiedä miten olla. Kädet tahtovat kulkea hipaisemaan silmille valahtanutta hiusrykelmää. (EA)

Valmis kuva, johon Ellin katse lopulta pysähtyy, saa Ellin taholta itseironisen kommentin: "Aika totinen on, Elli ajattelee. Seisoo kuin raavaan patsas."

Haapsiin Elli – tarinasta laulu

Rural Explorer -hankkeessa laadittujen tekstimuotoisten kertomusten ja niihin kytkeytyvien maantieteellisten paikkojen pohjalta tuotettiin – tuotteistamistarkoituksessa – myös videoita, kuvituskuvia, valokuvia, lauluja sekä äänimaisemia. Hankkeessa tehtiin näiden ohella dokumenttiaineistoa (sanomalehtiutisoinnit) seuraava sarjakuva-albumi. Tarkoituksena oli saada aikaan esimerkkimateriaalia tarinoiden erilaisista hyödyntämismahdollisuuksista matkailutuotteina, joko ohjelmapalveluihin liitetynä tai kohteiden ja palveluiden markkinointimateriaalien elävöittäjänä.

Elli Jäppisen ja Albert Edelfeltin kohtaamisesta kertovasta kertomuksesta tilattiin lauluteksti ja sävellys laulaja-lauluntekijä Tuija Rantalaiselta. Rantalainen on oman laulutuohtonsa ohella toiminut muusikkona, säveltäjänä ja näyttelijänä useissa teatteriproduktioissa, muiden muassa Musiikkiteatteri Kapsäkissä. Hän toimii myös laulukirjoittamisen opettajana. Helsingissä asuva Rantalainen on kotoisin Ruokolahdelta, varsin läheltä Ellin ja Albertin kohtaamispaikkaa. (Rantalainen Tuija, n.d.)

Kertomustekstin pohjalta syntyi laulu, joka on nimeltään *Haapsiin Elli* (HE). Laulun teksti hyödyntää *Tarinajoki*-kokoelmasta löytyvää kertomustekstiä sekä joiltakin osin muita lähteitä ja muodostaa itsenäisen, tarinalle rinnakkaisen teoksen. Kertomuksen ja laulutekstin yhtä perustavanlaatuista eroa kuvaa niiden laajuus. Kun kertomuksessa on noin 300 sanaa, kuvailee laulu suurin piirtein saman tilanteen noin sadalla sanalla, joista lisäksi vain noin kolmasosa on lainattu enemmän tai vähemmän suoraan kertomuksesta. Laulussa tekstin ekonomisuutta täydentävät musiikin elementit: melodia, rytmi, toisto, soitinnus.

Haapsiin Elli soi H-duurissa. Sen rakenne noudattaa yhtä tyypillisistä kertosäkeistömuotoisista kaavoista CH – A1 – CH – A2 – CH (esim. Salo 2014). Kertosäkeistöt (chorus) on tässä kaavassa merkitty CH:lla ja säkeistöt kirjaimilla A1 – A2. Laulu alkaa täten kertosäkeistöllä ja myös loppuu siihen. Näiden välissä on kaksi säkeistöä, joiden välissä on kertosäkeistö. Laulu on hankkeessa toteutetulla äänitteellä sovitettu laululle ja pianolle. Sävellys alkaa rauhallisella, kuten Rantalainen on itse kuvannut, ”fanfaarimaisella” (Rantalainen, 2022) piano-introlla, ja myös päättyy samoja sointuja hyödyntävään piano-outroon. Kappale tekee näin täyden symmetrisen kehän.

Laulun tekstissä huomio kiinnittyy sen nimeen. Kertomustekstin otsikossa mainittujen kahden henkilön sijaan lauluteksti nostaa päähenkilöksi Ellin. Tämä korostuu myös kolme kertaa toistuvan kertosäkeistön tekstissä, joka on omistettu kokonaan Haapsiin Ellin persoonan kuvaukselle. Elli on ”pikkukylän voimanainen”, joka ei kaipaa hänelle tarjottua professuuria, vaan haluaa vain parantaa apua tarvitsevien vaivoja. Kertosäkeistön sisältö perustuu muihin lähteisiin kuin kertomustekstiin.

Haapsiin Elli
pikkukylän voimanainen
ei professuurii kaivannut
hää halus vaan parantaa (HE)

Säkeistöissään laulun teksti kuvaa samaa Ellin ja Albertin kohtaamistilannetta kuin kertomuskin. Merkittävimpänä erona on se, että laulutekstistä puuttuvat lähes kokonaan viittaukset tilanteen ajallisesti tai paikan osalta ulkopuolisiin tapahtumiin, kuten Ruokolahden kirkonmäellä käymiseen. Laulun säkeistöissä pysytellään Ellin tuvassa ja saunassa sekä päähenkilöiden välisessä jännitteessä. Ellin parannusmatkat Venäjälle aatelisten ja ruhtinaitten pariin mainitaan laulussakin, mutta ne ovat kertomustekstiä ilmeisemmin Ellin sisäistä monologia, jonka kautta kerrotaan hänen omanarvontuntonaan sekä kyvystään ja tarpeestaan olla hiukan varuillaan vieraansa suhteen. Sisäistä kertojanäntä korostetaan käyttämällä murretta: "mie oon sentään nähny paljo maailmaa..."

Tietynlaista intiimiyttä tilanteen kuvaukseen tuo laulussa kertomuksesta poiketen se, että Ellin lisäksi myös Albertia kutsutaan nimeltä, kun kertomuksessa hän on anonyymi "vieras". Myös Albertin ammatti, taiteilija, mainitaan laulussa, toisin kuin kertomuksessa.

Laulun aikaikkuna on kapeampi kuin kertomustekstin. Kun kertomuksessa "vieras" on ollut talossa jo jonkin aikaa, alkaa laulu sanalla "tänään". Laulun ensimmäinen säkeistö kuvaa Ellin ensivaikutelmaa tupaan aiemmin päivällä saapuneesta "suuren maailman tuoksuisesta" taiteilijasta. On jo ilta, Albert on saunotettu ja hierottukin. Taiteilija kaivaa esiin luonnosvihkonsa ja pyytää Elliä malliksi, mikä tätä hiukan ujostuttaa.

Albert katsoo tarkasti
ja alkaa luonnostelemaan
herkillä sormillaan.
Malli punastelee hiukan. (HE)

Kertosäkeen jälkeen toisessa säkeistössä Elli alkaa rentoutua ja muistelee mallina seisoessaan matkojaan ja kuuluisia parannettaviaan.

Elliä alkaa jo vähän naurattaa
mie oon sentään nähnyt paljon maailmaa
paransin vaivat Turkin sulttaanin
ja lakeijat miut Pietarissa piiritti. (HE)

Toisen säkeistön loppupuolella on Ellin toteamus, joka kertomustekstissä on sijoitettu tarinan alkupuolelle: "Nuo kukonpojat vievät kyllä mukaansa, jos ei piä varaansa." Säkeistö päättyy valmiin luonnoksen tarkasteluun ja Ellin itseironiseen, kertomustekstin kanssa identtiseen lausahdukseen: "Seisoo kuin raavaan patsas."

Säkeistöt ja kertosäkeistöt muodostavat lauluun ikään kuin kaksi tasoa. Säkeistöt kertovat aikaperspektiiviltään lyhyestä, mutta intensiivisestä ja merkittävästä hetkestä molempien henkilöiden elämässä. Kertosäkeistöt puolestaan tuntuvat pyrkivän tiivistämään Elli Jäppisen persoonan ja elämäntyön. Sanat voisivat olla kirjoitettu hänen muistokirjoitukseensa tai hautakiveensä.

Laulun dramaturgia

Tuija Rantalainen kertoo *Haapsiin Ellin* olleen hänen ensimmäinen historiallista henkilöä faktojen pohjalta käsittelevä lauluteksti. Aiemmin hän oli kirjoittanut fiktiivisen laulun Runebergin ja Havis Amandan patsaiden kuvitellusta kohtaamisesta. Rantalainen koki lähestymistavan olleen jopa helpottava verrattuna tavalliseen tekstin kirjoittamiseen, jossa kaikki on keksittävä itse. Nyt oli tarjolla todellisten henkilöiden todelliseen (joskin fiktiolla täydennettyyn) kohtaamiseen perustuva kertomus, johon ei tarvinnut varsinaisesti keksiä mitään lisää. Pikemmin oli kysymys kertomustekstin laulun tarpeita ajatellen runsaan materiaalin karsimisesta ja valinnoista. (Rantalainen, 2022.)

Rantalainen kuvaa valintaprosessia dramaturgisena järjestämisenä. Kertomuksessa olleet ainekset olivat lauluntekijälle ikään kuin sarja kuvia, joista hän valitsi muutaman keskeisen ja asetti ne laulussa järjestykseen, jossa hänen mielestään parhaiten ”säilyi tarinan mielenkiinto” (Rantalainen, 2022).

Kertomustekstistä sisällöltään eniten poikkeavassa, murteellisia ilmaisuja sisältävässä kertosäkeistössä Rantalainen kertoo halunneensa tuoda esiin oman näkemyksensä laulun upean karjalaisnaisen elämästä ja murteen kautta myös ylpeyden omista karjalaisista juuristaan. Toisaalta laulutekstistä on jätetty pois maininta Ruokolahdesta, sillä ajatuksella että laulu olisi näin universaalimpi, eikä siitä tulisi ”paikkakuntalaulua”. Tekijä ajattelee, että sivistynyt kuulija osaa itse tarvittaessa yhdistää laulun Albert-nimisen taiteilijan Edelfeltin *Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä* -teokseen, vaikka sitä ei erikseen mainita. (Rantalainen, 2022.)

Tuija Rantalainen kertoo, että laulu on otettu erityisen lämpimästi vastaan esiintymisissä Ruokolahden ja Imatran seudulla ja häntä on tultu paitsi kiittämään laulusta, myös usein kertomaan Ellin olevan sukua tai muuten omaan henkilöhistoriaan liittyvä hahmo, josta on perheessä kerrottu. Historiallisesti kohtaamisesta kehitetty kertomus ja sen laulullinen sovitus on siten omana tuotteenaan kulkeutunut edelleen eteenpäin ja kyennyt tämänkaltaisen tuotteistamisprosessiin myötä paitsi tekemään tunnetuksi alueen kulttuurihistoriallista perimää myös aktivoimaan ihmisiä historiallisen perinnön äärelle.

Menneisyyden läsnäolo

Rural Explorer -hankkeessa sovellettiin kulttuurihistoriallista aineistoa tuotteistamistarkoituksessa. Historiallista tietoa hyödynnettiin matkailuyritystoiminnan kehittämiseen. Kulttuurisina tuotteina syntyi hankkeen aikana kaunokirjallisia tekstejä, sarjakuvia, lauluja, videokertomuksia, animaatioita, valokuvia, maalauksia, äänimaisemia ja monia muita asiakaspalvelutuotteita. Tuotteita yhteen sitovana tekijänä oli tarinallisuus. Hankkeen lähtökohtana oli maantieteellisiin paikkoihin kytkeytyvän historiallisen tarinaperinnön elävöittäminen ja säilyttäminen.

Tässä artikkelissa tarkasteltiin kahta, toisistaan poikkeavaa tekstiä. Albert Edelfeltin ja Elli Jäppisen kohtaamisesta pienellä paikkakunnalla itäisessä Suomessa 1800-luvun lopulla oli laadittu yli sata vuotta myöhemmin laulu, *Haapsiin Elli*, jonka pohjana puolestaan oli historiallista tapahtumaa kuvaava pienoiskertomus *Nainen katsoo syrjäsilmin vieraan touhuja (Elli ja Albert)*. Molemmat tekstit hyödyntävät kulttuurihistoriallista aineistoa ja muodostavat omaan aikaansa sidotun taiteellisen tulkinnan. Kahden tarinaversion, kirjoitetun ja sävelletyn, vertailu kuvastaa myös niitä tekijöitä, joista tarinankerronta saa eri välineen kautta muotonsa ja ottaa voimansa.

Ruokolahtelaislähtöisen, 1900-luvun loppupuolella syntyneen Tuija Rantalaisen tulokulma Albertin ja Ellin kohtaamiseen poikkeaa monella tavalla ruotsalaissyntyisen arkkitehdin porvoolaisessa kartanossa 1800-luvun puolivälissä kasvaneen pojan, sittemmin taiteilijan, Albert Edelfeltin kokemasta. Rantalainen kuvaa karjalaistaustaisena naisena omia juuriaan, omaa "kansaansa" ja inspiroituu hänelle ennestään tuntemattoman Elli Jäppisen elämästä. Edelfeltille itselleen kyseessä lienee ollut paitsi oman taiteellisen tien etsintä, myös osallistuminen aikakauden kulttuuripoliittiseen keskusteluun ja pyrkimys vastata niihin yhteiskunnallisiin odotuksiin, joita kansalliselle taiteelle on alettu asettaa.

Vastaavasti kaunokirjallinen tulkinta tilanteesta, jossa suurenluokan, uransa kypsässä vaiheessa oleva taiteilija pääkaupunkiseudulta ja "etelästä" kohtaa vaatimattomaan elinpiiriin tottuneen ja karjalaisuutta tai kuviteltua kansan alkuperäisyyttä edustavan naisen, asettautuu lyhyessä tarinassa ironiseen valoon. Elli katsoo epäillen ja hymyillen mökkiin saapunutta taiteilijaa, "kukkopoikaa", joka puolestaan näkee Ellissä kuin sielunsa silmin haavekuvansa suomalaisuudesta. Kahden, toisistaan kaukana olevan maailman kohtaaminen kääntyy lopulta kertomukseksi kahdesta ihmisestä, jotka katseen ja kosketuksen avulla löytävät jotakin aikakauden kulttuuri-ideologiaa painavampaa: inhimillisen yhteyden.

Nykyhetkessä tapahtuvat tulkinnat, ovat ne sitten lauluja tai kirjallisia kertomuksia, ilmentävät omaan aikaansa sidottuja näkökulmia ja kiinnostuksen kohteita. Niiden lävitse on kuitenkin mahdollista kuulla ja lukea menneisyyttä, joka on muokannut aikaamme. Eräällä tavalla kysymys on kulttuurisen historian tuotteistamisesta, joka tutkimuksen tavoin pyrkii menneisyyden ihmisten ja läsnäolevan itsemme ymmärtämiseen.

Lähteet

EA. Nainen katsoo syrjäsilmin vieraan touhujä (Elli ja Albert). Teoksessa *Tarinajoki. Kertomukset matkailijan oppaana Kaakkois-Suomessa*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/julkaisut/tarinajoki-kertomukset-matkailijan-oppaana-kaakkois-suomessa/>

HE. Haapsiin Elli [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=4VI89tLIOJQ>.

Hosiaislouma, Y. (2003). *Kirjallisuuden sanakirja*. WSOY.

Iso-Aho, J., Nuutinen, A. & Vartiainen, P. (toim.) (2020). *Tarinareitti: Hyödyntämis- ja aktivointiopas yrittäjälle*. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 110. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/julkaisut/tarinareitti-hyodyntamis-ja-aktivointiopas-yrittajalle/>

Kallio, R. – Sívén, D. (2004). *Albert Edelfelt 1854-1905*. Douglas Productions Oy.

Konttinen, R. (2003). Kuvataide suomalaisuuden ja muokalaaisuuden puristuksessa. Teoksessa A. Kervanto Nevanlinna & L. Kolbe (toim.) *Suomen kulttuurihistoria 3: Oma maa ja maailma*. Tammi.

Mäkelä, M. & Karttunen, L. (2020). Kokemuksellisuus, mallitarinat ja eksemplaarisuus tarinallisen yksilöjournalismin valtakaudella. Teoksessa M. T. Virtanen, P. Hiidenmaa & J. Nummi (toim.) *Kertomuksen keinoin. Tarinallisuus mediassa ja tietokirjallisuudessa*. Gaudeamus.

Nyqvist, S. (2020). Kenen sanat ja tarinat? Tietokirjallisuus kaunokirjallisuuden lähteenä. Teoksessa *Kertomuksen keinoin. Tarinallisuus mediassa ja tietokirjallisuudessa*. Teoksessa M. T. Virtanen, P. Hiidenmaa & J. Nummi (toim.) *Kertomuksen keinoin. Tarinallisuus mediassa ja tietokirjallisuudessa*. Gaudeamus.

Rantalainen, T. (n.d.). Haapsiin Elli [Video]. You Tube. <https://www.youtube.com/watch?v=4VI89tLIOJQ>.

Rantalainen, T. (2022). Laulaja-lauluntekijä. Videohaastattelu 25.8.2022. Haastattelija Juha Iso-Aho.

Rantalainen Tuija. (n.d.) Tuija Rantalainen. Haettu 10.9.2024 osoitteesta <https://www.tuijarantalainen.com/>

Raivio, P. (1997). Menneisyys ja nykyisyys maisemassa. Teoksessa T. Haarni, M. Karvinen, H. Koskela & S. Tani (toim.). *Tila, Paikka ja Maisema: Tutkimusretkiä Uuteen Maantieteeseen*. Vastapaino.

Reitala, A. (2020). *Edelfelt, Albert (1854-1905)*. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu. *Studia Biographica* 4.: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Julkaistu 16.9.1997 (päivitetty 11.11.2020). Haettu 9.9.2024. Julkaisun pysyvä tunniste URN:NBN:fi-fe20051410; artikkelin pysyvä tunniste <http://urn.fi/urn:nbn:fi:ks-kbg-003217>.

Ruokonen, A. (19.7.2017). Ruokolahden Eukkoja kirkonmäellä -maalaus valmistui 130 vuotta sitten. Ruokolahtelainen. <http://www.ruokolahtelainen.com/index.php/arkisto/588-ruokolahden-eukkoja-kirkonmaella-maalaus-valmistui-130-vuotta-sitten>.

Rural Explorer, (n.d.). Haettu 9.9.2024 osoitteesta <https://ruralexplorer.humak.fi/>.

Salo, H. (2014). *Kahlekuningaslaji. Laululyriikan käsikirja*. Like Kustannus Oy.

Supinen, M. (1980). *Karjalaisaiheet Albert Edelfeltin tuotannossa / Marja Supinen // Karjalan kuvia taiteessa*. Etelä-Karjalan Taidemuseo, Lappeenranta, 13.6. - 1.8.1980. - Lappeenranta.

Torkki, J. (2014). *Tarinan valta. Kertomus luolamiehen paluusta*. Otava.

Valkonen, M. & Valkonen, O. (1986). *Suomen taide. Kultakausi*. 2. painos (1985). WSOY.

Vartiainen, P., Iso-Aho, J. & Nuutinen, A. (toim.). (2020). *Tarinajoki. Kertomukset matkailijan oppaana Kaakkois-Suomessa*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/julkaisut/tarinajoki-kertomukset-matkailijan-oppaana-kaakkois-suomessa/>

Liite

Nainen katsoo syrjäsilmin vieraan touhuja (Elli ja Albert)

Nainen katselee syrjäsilmin vieraan touhuja. Tämä kulkee pienin, töpöttävin askelin huonetta mitaillen. Pysähtyy katselemaan ikkunasta avautuvaa maisemaa. Mitäpä siellä, nainen miettii, peltoja, metsää, muutama kana. Vieras tokaisee jotakin huonolla suomellaan. Hyvältähän tuo tuoksuu, nainen ajattelee, suurelta maailmalta.

Jo muutama aika sitten vieras on ilmestynyt Ellin mökkiin. Kyllä Elli on näitä nähnyt ennenkin. Ainakin Venäjällä, kun teki sinne matkoja, päästämään ihmiset säryistään. Pietarin asemalla odottivat kul-taiset vaunut ja valkeat valjakot. Torvet soivat ja lakeijat kumartelivat. Moskovassa Turkin sulttaanin rouva päästeli itkunsekaisia kiitoksia. Monenlaista on vastaan tullut, mutta ei ehkä kuitenkaan tämän kaltaista. Kovin on nuori, pilke silmissä, kukonpoika. Tuollaiset vievät mukanaan, jos ei pidä varaansa.

Sen verran käy selväksi, että tahtoo maalata kylän väkeä. Kertoo hakevansa uusia kasvoja, ei väliä millaisia. Mitä rumempi sitä parempi. Elli miettii ymmärtääkö ihan oikein. Nuoren miehen puheesta on vaikea ottaa tolkkua. Näyttää käsillään sen mitä ei saa muutoin vietyä perille. Venyttää sormillaan viiksien alta pilkistävää suutaan. Naurattaa tuo heitä molempia.

Elli lämmittää vieraalle saunan. Vieras ähkii pimeässä kun Elli käy huikkaamassa että olisi nyt valmis. Hetken päästä hikinen, punakka naama asettuu pyyhe lanteellaan hoitopöydälle. Elli kyntää sormil-laan vieraansa selkää, painaa rystysensä vaaleaan ihoon, pyörittelee ahavoituneilla sormenpäillään lapaluiden kärkiin jämähtäneitä paukamia. Vieras päästelee mielihyvistä kielivää ähkinää, maiskut-telee huuliaan ja sopertaa.

Saunan jälkeen vieras asettuu pöydän ääreen, ottaa lehtiön ja kynän käteensä ja pyytää Elliä asettu-maan uunin lähistölle. Elli siinä seisoo hetken aikaa, ihan paikallaan. Katselee kattohirsiä. Heiluttelee hitaasti käsiään, eikä oikein tiedä miten olla. Kädet tahtovat kulkea hipaisemaan silmille valahtanutta hiusrykelmää. Vieras hymyilee ja Elli katselee, miten kauniit sormet tuolla kukonpojalla onkaan. Niin nätisti piirtävät ilmaa.

Sovitaa, että huomenna mennään kirkonmäelle. Elli lupaa pyytää paikalle aitoja ihmisiä. Niitä vieras tahtoo maalata. Ruokolahden eukkoja. Sieltähän niitä löytyy, Elli tietää, ja katsoo vielä tarkkaan vie-raan hänestä maalaamaa kuvaa. Aika totinen on, Elli ajattelee. Seisoo kuin raavaan patsas.

Lähde: Nainen katsoo syrjäsilmin vieraan touhuja (Elli ja Albert). Teoksessa Tarinajoki. Kertomukset matkailijan oppaana Kaakkois-Suomessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/julkaisut/tarinajoki-kertomukset-matkaili-jan-oppaana-kaakkois-suomessa/>

HUMAK[®]